Projekt edukacyjny „Kształtowanie krytycznych i moralnych postaw wobec mowy nienawiści w sieci”

Materiały szkoleniowe – studia przypadków

Michał Stelmach

Wydział Administracji i Nauk Społecznych

Politechnika Warszawska

Warszawa 2026

STUDIUM PRZYPADKU NR 1

Przeczytaj uważnie tekst zamieszczony poniżej. Tekst pochodzi ze strony Prokuratury Okręgowej w Tarnowie i został przedstawiony w postaci oryginalnej. Twoim zadaniem będzie udzielenie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod tekstem.

Komunikat kary bezwzględnej pozbawienia wolności dla sprawcy mowy nienawiści

W dniu 14 stycznia 2026 roku Sąd Okręgowy w Tarnowie rozpoznał sprawę 41 – letniego Mariusza W., oskarżonego przez Prokuraturę Rejonową w Tarnowie o popełnienie przestępstwa mowy z nienawiści.

Sąd uznał wielokrotnie karanego Mariusza W. za winnego czynu o charakterze chuligańskim, polegającego na tym, że w dniu 11 maja 2025 r. w Tarnowie znieważył troje 14 – letnich obywateli Ukrainy, tj. Eleonorę S., Danyla S. i Yaroslava P. z powodu ich przynależności narodowej w ten sposób, że skierował pod ich adresem wyzwiska i określenia uznane powszechnie za obelżywe, a następnie z powodu przynależności narodowej pokrzywdzonej zastosował przemoc wobec Eleonory S. naruszając jej nietykalność cielesną, przy czym zarzuconego mu przestępstwa dopuścił się w ciągu 5 lat po dobyciu kary co najmniej 6 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej za umyślne przestępstwa podobne, tj. przest. z art. 119 § 1 k.k. i art. 257 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 57a § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

Do zdarzenia doszło w centrum Tarnowa. Powodem agresji spożywającego alkohol i znajdującego się w stanie nietrzeźwości Mariusza W. było to, że usłyszał, iż nastolatkowie rozmawiają po ukraińsku.

Za przypisany czyn Sąd Okręgowy w Tarnowie wymierzył oskarżonemu karę 7 miesięcy bezwzględnego pozbawienia wolności oraz zakazał mu zbliżania się i kontaktowania z pokrzywdzonymi przez okres 3 lat. Nadto zasądził zadośćuczynienie w kwocie 3000 zł za doznaną krzywdę na rzecz Eleonory S. oraz po 2000 zł dla pozostałych pokrzywdzonych.

Wyrok ten nie jest prawomocny. Od tego orzeczenia stronom przysługuje apelacja do Sądu Apelacyjnego w Krakowie.

Źródło: https://www.gov.pl/web/po-tarnow/komunikat-kary-bezwzglednej-pozbawienia-wolnosci-dla-sprawcy-mowy-nienawisci

Pytania do studium przypadku nr 1 (Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi):

1. Czy czyn Mariusza W. jest przypadkiem mowy nienawiści?
2. Jakiej definicji użyłaś/użyłeś (prawnej, lingwistycznej, etycznej, innej) i czy występują różnice między konsekwencjami definicji w tym wypadku?
3. Czy czyn Mariusza W. należy uznać za relewantny moralnie? Jeśli tak, to jak go oceniasz? Jeśli nie, to dlaczego?
4. Jak in przedstawionym wypadku wygląda kwestia godności osób? Dokonaj krótkiej analizy na podstawie czynników takich jak: atak na godność, utrata godności, zmniejszenie godności, nienaruszalność godności, itp.?
5. Do jakich szkód może doprowadzić czyn Mariusza W.?
6. Jakie mogą być konsekwencje czynu Mariusza W. dla poszkodowanych?
7. Co powinno się zrobić będąc świadkiem takich zachowań?
8. Jak oceniasz decyzję Prokuratury?
9. Co robić, aby przeciwdziałać takim czynom?

STUDIUM PRZYPADKU NR 2

Przeczytaj uważnie tekst zamieszczony poniżej. Tekst pochodzi ze strony Rzecznika Praw Obywatelskich i został przedstawiony w postaci oryginalnej. Twoim zadaniem będzie udzielenie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod tekstem.

> **30 przykładów spraw "mowy nienawiści", w których działania prokuratury budzą wątpliwości**
>
> ROK 2016. Wywieszenie podczas meczu piłki nożnej 8 maja 2016 r. w Warszawie transparentu o treści: "KOD, Nowoczesna, GW, Lis, Olejnik i inne ladacznice - dla was nie będzie gwizdów, będą szubienice"
>
> Prokuratura Rejonowa dla Warszawy-Śródmieścia umorzyła postępowanie 16 kwietnia 2018 r. Choć ustaliła, kto transparent wieszał, nie uzyskała dowodów, z których w sposób jednoznaczny wynikałoby, że osoby te wywiesiły transparent w zamiarze stosowania groźby bezprawnej lub nawoływania do przestępstwa. Prokurator powołał się na wyjaśnienia jednego z przesłuchanych, który twierdził, że nie mógł poznać treści transparentu, gdyż otrzymał go zwinięty w rulonie, podobnie jak inne transparenty, które miały być rozwinięte podczas meczu. (II. 519.441.2018).

Źródło: https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/30-przykladow-mowy-nienawisci-w-ktorych-dzialania-prokuratury-budza-watpliwosci-RPO

Pytania do studium przypadku nr 2 (Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi):

1. Czy przedstawiona sytuacja rozwieszenia transparentu jest przykładem mowy nienawiści?
2. Jaką definicję stosujesz w celu udzielenia odpowiedzi na pytanie nr 1? Czy definicje w tym wypadku prowadzą do odmiennych konsekwencji?
3. Czy zachowanie osób rozwieszających transparent, a także jego twórców jest zachowaniem relewantnym moralnie? Jeśli tak, to jak je oceniasz? Jeśli nie, to dlaczego?
4. Jak w przedstawionym wypadku wygląda kwestia godności osób? Dokonaj krótkiej analizy na podstawie czynników takich jak: atak na godność, utrata godności, zmniejszenie godności, nienaruszalność godności, itp.?
5. Jakie mogą być konsekwencje takich zachowań?
6. Co byś zrobił/zrobiła będąc świadkiem takich zachowań?
7. Jak oceniasz decyzję Prokuratury w tym przypadku?
8. Co robić, aby przeciwdziałać takim czynom?

STUDIUM PRZYPADKU NR 3

Przeczytaj uważnie tekst zamieszczony poniżej. Tekst dotyczy sprawy przedstawionej na stronie RPO. Opis został zainspirowany materiałami ze strony RPO, lecz stworzony został przez autora studium. Twoim zadaniem będzie udzielenie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod tekstem.

Opis sytuacji: Na oficjalnej stronie internetowej jednej z organizacji narodowo-radykalnych ukazuje się artykuł zatytułowany „Separatyzm rasowy - odpowiedź na multikulti w XXI wieku”. Autor tekstu twierdzi, że ludzie dzielą się na rasy w zależności od koloru skóry, a osoby o innej niż biała karnacji mają destrukcyjny wpływ na Europę. Przypisuje im odpowiedzialność za wzrost przestępczości (w tym brutalnych napadów i gwałtów) oraz wywoływanie konfliktów z „rdzenną ludnością”. W podsumowaniu autor wzywa do „przywrócenia prymatu białej rasie”, wprowadzenia całkowitego zakazu „mieszania się ras” oraz przymusowego wysiedlenia osób o określonym pochodzeniu etnicznym do krajów ich przodków.

Sprawa trafia do prokuratury zawiadomionej przez instytucję stojącą na straży praw obywatelskich. Prokuratura postanawia jednak umorzyć dochodzenie, argumentując, że w tekście nie padły nazwy żadnych konkretnych reżimów (np. nazizmu czy faszyzmu), a prezentowanie treści rasistowskich mieści się w granicach wolności słowa i prawa do krytyki wielokulturowości. Decyzja ta zostaje zaskarżona, ponieważ krytycy umorzenia uważają, że promowanie koncepcji społeczeństwa czystego rasowo i przymusowych deportacji bezpośrednio

> nawizuje do totalitarnych systemów z przeszłości (takich jak nazizm czy apartheid) i stanowi jawne nawoływanie do nienawiści.

Źródło: https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/dochodzenie-ws-mowy-nienawisci-onr-umorzone-zazalenie-rpo

Pytania do studium przypadku nr 3 (Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi):

1. Czy ta konkretna publikacja, postulująca „separatyzm rasowy” i „wyższość białej rasy” stanowi przykład mowy nienawiści?
2. Z której definicji korzystasz podczas analizy tego przypadku i czy występują różnice skutków generowane przez definicje?
3. Co możesz powiedzieć o moralnym wymiarze tworzenia i publikacji tekstów tego typu?
4. Gdzie leży granica między dopuszczalną w demokracji krytyką polityczną (np. polityki migracyjnej czy wielokulturowości) a nawoływaniem do nienawiści?
5. Czy prokuratura słusznie uznała, że brak bezpośredniego wymienienia z nazwy, czy powołania się na konkretne rozwiązania ustrojowe, systemów takich jak faszyzm czy nazizm oznacza, że tekst nie propaguje ustroju totalitarnego?
6. Jaką rolę w ocenie takich tekstów powinni odgrywać biegli różnych profesji? Czy do oceny tego typu publikacji wystarczy opinia językoznawcy, czy konieczny jest też głos historyka lub politologa?
7. Czy wolność słowa, gwarantowana przez Konstytucję, powinna chronić wypowiedzi, które wprost nawołują do dyskryminacji lub segregacji ludzi ze względu na kolor skóry?
8. Jakie konsekwencje dla debaty publicznej i bezpieczeństwa mniejszości narodowych lub rasowych może mieć bezkarność autorów takich tekstów?
9. W jaki sposób państwo i jego organy ścigania powinny reagować na przejawy rasizmu w przestrzeni publicznej, aby skutecznie realizować międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka?

STUDIUM PRZYPADKU NR 4

Przeczytaj uważnie tekst zamieszczony poniżej. Tekst dotyczy sprawy przedstawionej przez Annę Mizerę-Nowicką w serwisie OKO.press. Opis został zainspirowany wspomnianymi materiałami. Twoim zadaniem będzie udzielenie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod tekstem.

> **„Szkoda, że jesteś”. Przemoc, algorytmy i samobójstwa. Dzieci w sieci**

> 11-letnia Basia, dotychczas wzorowa i empatyczna uczennica, staje się ofiarą zorganizedowanego hejtu w sieci ze strony swojej dotychczasowej przyjaciółki, Oli. Dziewczynka w tajemnicy przed rodzicami znosi trwającą miesiącami agresję. Oprawczyni zakłada na Messengerze kilkadziesiąt grup, w których wraz z innymi osobami wyzywa Basię, grozi jej i namawia do samobójstwa. Na utworzonych czatach rówieśnicy piszą do niej m.in.: „śmierdzisz", „zabij się", „jesteś kurwą" oraz „masz się zajebać". Ofiara izoluje się, opuszcza lekcje z powodu psychosomatycznych bólów brzucha i podejmuje dyskretne próby zasygnalizowania problemu matce (m.in. celowo zostawiając e-papierosy w swoich rzeczach do prania, aby matka znalazła je i podjęła rozmowę o problemach córki).
>
> W dniu 12. urodzin Basi, członkowie grup messengerowych wysyłają jej w wiadomości zdjęcie tortu z penisem. W tym samym dniu sprawa wychodzi na jaw przypadkowo, gdy goście urodzinowi zauważają powiadomienia w telefonie dziewczynki. Matka Basi natychmiast zabezpiecza dowody i zgłasza sprawę szkole oraz matce agresorki. Reakcja instytucji okazuje się jednak powierzchowna: wychowawczyni na lekcji WF-u każe dziewczynkom „podać sobie ręce", szkolny psycholog nie podejmuje realnych działań, a zgłoszenie sprawy na policję kończy się brakiem jakiejkolwiek informacji zwrotnej. Agresorka, której ojciec pełni ważną funkcję w służbach mundurowych, czuje się bezkarna – pod blokiem ofiary nadal wykrzykuje wulgaryzmy, a w szkole dopuszcza się kolejnych aktów przemocy (w tym cyberprzemocy rówieśniczej wobec innych osób, doprowadzając m.in. do utraty przytomności przez jednego z kolegów).

Źródło: https://oko.press/szkoda-ze-jestes-przemoc-algorytmy-i-samobojstwa-dzieci-w-sieci

Pytania do studium przypadku nr 4 (Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi):

1. Czy w opisanej sytuacji mamy do czynienia z przykładem mowy nienawiści?
2. Jakiej definicji używasz do wykrycia mowy nienawiści w tym przypadku?
3. Jak należy ocenić pod względem moralnym zachowanie osób nękających Basię?
4. Jak należy ocenić zachowanie wychowawczyni, która rozwiązała konflikt metodą „podajcie sobie ręce”? Jakie skutki psychologiczne dla ofiary niesie zmuszanie jej do pojednania z oprawcą?
5. Dlaczego dzieci doświadczające cyberprzemocy często milczą i nie szukają pomocy u dorosłych? Jakie sygnały w zachowaniu Basi powinny wcześniej zaalarmować rodziców i nauczycieli?
6. Czy zachowania głównej sprawczyni i innych osób na grupach (m.in. wyzwiska, życzenia śmierci, nękanie) noszą, twoim zdaniem, znamiona przestępstwa lub czynu karalnego? Czy wiesz, jakie przepisy prawne chronią ludzi w takich sytuacjach?
7. Jak oceniasz postawę szkoły oraz policji w tym przypadku? Co w procedurach reagowania na cyberprzemoc zadziałało niepoprawnie i jak powinna wyglądać modelowa interwencja?
8. W tekście pojawia się wątek pozycji zawodowej ojca głównej sprawczyni („ważna osoba w służbach mundurowych”). Czy status społeczny lub zawód rodziców sprawcy może wpływać na skuteczność ścigania cyberprzemocy i jak temu przeciwdziałać?
9. Kto w tej sytuacji zawiódł najbardziej?
10. Jakie działania prewencyjne powinny zostać wprowadzone w szkole Basi, aby zapobiec podobnym historiom w przyszłości?

STUDIUM PRZYPADKU NR 5

Przeczytaj uważnie tekst komentarzy zamieszczonych poniżej. Komentarze pochodzą z serwisu YouTube i zamieszczone zostały pod materiałem pochodzącym z kanału Historia Realna: „Zeleński się ugiął? Ukraina otworzy archiwa i zgodzi się na ekshumacje! — Piotr Zychowicz”. Sam materiał nie stanowi mowy nienawiści i nie jest kontrowersyjny moralnie, dotyczy jednak trudnego i kontrowersyjnego tematu podjęcia odpowiedzialności w wymiarze symbolicznym i politycznym za dzisiejszy stosunek do ludobójstwa na Wołyniu przez władze Ukrainy. Materiał został opublikowany 18 lipca 2026 roku. Dotyczy deklaracji władz Ukrainy w sprawie woli współpracy ze stroną polską w kwestii odtajnienia archiwów dot. sprawy Wołynia i masowych pozwoleń na ekshumacje. Pod filmem znajduje się wiele komentarzy – wybrane zostały takie, których dotyczyć może podejrzenie o wpisywanie się w spektrum oddziaływania mowy nienawiści. Zachowana została oryginalna pisownia. Twoim zadaniem będzie udzielenie odpowiedzi na pytania znajdujące się pod tekstem.

@zdzislawjablonski7364

Pytałeś Piotrek czy powinniśmy dalej przyjmować i finansować uchodźców z Ukrainy , Zdecydowanie nie , Trzeba jednak pomóc Ukrainie i na początek deportujmy Ukraińców w wieku poborowym , zaczynając od niepracujących których jest około milion oraz przestępców nawet drobnych , wszystkich zastraszających i ubliżających Polakom

@monkeytherapist8330

Nie powinniśmy ulegać tej rozpaczliwej próbie naprawienia relacji. Nie jest w naszym interesie trzymanie z nacjonalistami ukraińskimi, którzy na końcu będą widlami nadziewać Polaków

@CecyliaDanysz

Am Nie przyjmować oni już raz nas wymordowali i żadnych szans odesłać wszystkich zpowrotem niech żyją na swojej niezależnej Ukrainie

@valdmeri

Kategoryczny zakaz przyjmowania uchodźców z Ukrainy to mentalna dzicz

@ellgaczos6586

Zelenski próbuje wodzić nas za nos w kwestii Wołynia.

@lauraiwona

Żydom się nie ufa, oni nigdy nie dotrzymują obietnic. Tusk to ten sam typ.

@krzysztofzbytomia9553

Przełom ? Nie wierzę , Ukraińcy do domu. Proponuję przedłużyć plot na granicy ,do Słowacji.

Źródło: https://www.youtube.com/watch?v=7PoF3F7pTWE

Pytania do studium przypadku nr 5 (Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi):

1. Czy wśród przytoczonych komentarzy znajdują się takie, które stanowią przykłady mowy nienawiści, lub dozwolonej krytyki, lub przypadki pośrednie? Określ i uzasadnij odpowiedź.
2. Jakiej definicji używasz w celu dokonania analizy obecności mowy nienawiści w podanych przykładach? Czy są różnice w wynikach analizy, generowane przez alternatywne definicje?
3. Jak sądzisz, czy zawsze tego typu komentarze są wypowiedziami autorstwa ludzi, którzy rzeczywiście sądzą to co zostaje w nich zaprezentowane?

STUDIUM PRZYPADKU NR 6

Przeczytaj uważnie tekst komentarzy zamieszczonych poniżej. Komentarze pochodzą z serwisu Gazeta.pl i zamieszczone zostały pod materiałem z 10 kwietnia 2020r. zatytułowanym: Maja Ostaszewska ostro o zakazie aborcji. "To obrzydliwe, że fundamentaliści wykorzystują czas naszej izolacji". Aktorka wypowiada się na kontrowersyjny temat moralny, jakim jest zakres regulacji w sprawie aborcji. Przeczytaj wypowiedź aktorki, komentarze (zachowano oryginalną pisownia) i odpowiedz na pytania.

> „Do Sejmu wraca chory projekt całkowitego zakazu aborcji, nawet w przypadku trwałego, nieodwracalnego uszkodzenia płodu czy zagrożenia życia matki, nawet kiedy ciąża jest wynikiem gwałtu na nieletniej! 15-16 kwietnia rozpatrywany będzie projekt, który został zamrożony po naszym wielkim Czarnym Proteście, Czarnym Poniedziałku 23 marca 2018. Wyszłyśmy wtedy tysiącami na ulice. Dziś nie możemy tego zrobić, ale bądźmy czujne. Jakie to obrzydliwe, że fundamentaliści wykorzystują czas pandemii, naszej izolacji, czas, kiedy ludzie walczą o zdrowie i życie - do przepchnięcia swoich chorych projektów.”

> **representation1**
>
> *Ostaszewska to fałszywa buddystka Prawdziwi buddyści, tacy jak Dalajlama, są pełni szacunku i życzliwości do innych ludzi, nawet swoich wrogów. Ostaszewska natomiast ciągle jątrzy.*
>
> **Misue Tanaka (do @representation1)**
>
> *To zapie...j do Indii na rok to poznasz ta buddyjską piękność życia. Zalatw sobie ochronę i parę paszportów. Kochasiu, jak nie masz bladego pojęcia, to się nie wypowiadaj. Ja Hindusów znam dobrze. Buddyści to u nich mniejszość. Mylą ci się religie. U nich dominuje hinduizm, a i agresywnego islamu nie brak. Pewnie nawet myślisz, że Sikhowie i Hindusi to ten sam naród. Jedź do Tybetu z jednym paszportem, ale załatw sobie ochronę przed chińskimi okupantami.*
>
> **blumkwist**
>
> *W kwestii fundamentalizmu, dobrze żeby Ostaszewska wiedziała że również jest fundamentalistką...cywilizacji śmierci.*
>
> **Misue Tanaka (do @blumkwist)**
>
> *Wsadzić ch...a w drzwi i jebnij o futrynę. Potem zabieraj głos ta swoją japa.*

Źródło: https://www.plotek.pl/plotek/7,154063,25860995,maja-ostaszewska-ostro-o-zakazie-aborcji-to-obrzydliwe-ze.html

Pytania do studium przypadku nr 6 (Pamiętaj o uzasadnieniu odpowiedzi):

1. Czy w komentarzach mamy do czynienia z przykładami mowy nienawiści?
2. Czy w wypowiedzi aktorki mamy do czynienia z przykładami mowy nienawiści?
3. Z jakiej definicji mowy nienawiści korzystasz i czy dostrzegasz różnice konsekwencji między poszczególnymi definicjami?
4. Jak skomentujesz moralny poziom komentarzy?
5. Jakie są granice dozwolonej krytyki?
6. Co zrobić, aby podnieść jakość debat w Internecie?